RIIGIKOGU

4. istungjärk. **Protokoll nr. 69 (6).** 1921. a.

Sisu: 1. Teadaanne Riigikogust tagasiastunud rkl. P. Puusep'a kohta. — 2. Teadaanne rkl. M. Martna riigi majandusnõukogust ja Riigikogu wälisasjade kommisjonist lahkumise kohta. — 3. Põllutööliste tööaja ja palgaolude korraldamise seadus — III. lugemisel wastu wõetud. — 4. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku küsimus.

Riigikogu koosolek 21. oktoobril 1921. a. k. 5 p. l. Toompea lossi Walges saalis.

Kokku on tulnud 74 Riigikogu liiget.

Koosolekut juhatab abiesimees **A. Kerem.**

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Bergman.**

Walitsuse lauas: sõjaminister **J. Soots.**

Koosolek algab kell 5.15 min. p. l.

Juhataja **A. Kerem:** Awan Riigikogu koosoleku. Tänase koosoleku päewakord on Riigikogu poolt juba eile kindlaks määratud. Ettepanekuid päewakorra täiendamiseks wõi muutmiseks ei tehta.

Enne, kui Riigikogu päewakorra arutamise juure üle läheb, on mul au järgmist teadaannet Riigikogule ette kanda.

1. Teadaanne Riigikogust tagasiastunud rkl. P. Puusep'a kohta.

„Riigikogu Juhatusele. Riigikogu liikme Peeter Puusep'a, elukoht Tartus, Weski tän. nr. 45, teadaanne. Teatan, et minul, kui riigikohtu liikmel ajapuudusel wõimalik ei ole Riigikogu koosolekutest osa wõtta, ja mina sellepärast oma wolitused maha panen. Peeter Puusep."

Järgmisele kandidaadile põllumeeste kogude nimekirjast — Tõnis Pedak'ile on Riigikogu Juhatus kutse saatnud.

2. Teadaanne rkl. M. Martna riigi majandusnõukogust ja Riigikogu wälisasjade kom. lahkumise kohta.

Peale selle on Riigikogu Juhatusel teada anda, et E. Sotsiaaldemokraatlise Tööliste Partei Riigikogu rühma juhatus on Riigikogu wälisasjade kommisjoni ja riigi majandusnõukogu liikme M. Martna tagasi kutsunud ja paneb ette tema asemele walida: wälisasjade kommisjoni rkl. K. Ast'i ja riigi majandusnõukogusse rkl. A. Ostra-Oinas'e.

Riigikogu läheb päewakorra juure üle.

3. Põllutööliste tööaja ja palgaolude korraldamise seadus III lugemisel.

Töökaitse komisjoni aruandja **A. Schulbach** (loeb): Põllutööliste tööaja ja palgaolude korraldamise seadus.

Juhataja **A. Kerem:** Sõnasoowijaid ei ole. Panen pealkirja hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Sellega on pealkiri wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 1. Põllutöölisteks loetakse selle seaduse järele kõik palgalised, kes põllumajapidamises: põllutöös, karjakaswatamises, majatalitamises, aiatöös, kui ka põllutöö kõrwaltööharudes töötawad, wälja arwatud põllumajapidamiste juhatajad suurmaapidamistes.

Märkus. Põllutöö kõrwalharuks ei loeta tehnilisi ettewõtteid, mis käiwad makswate tööstusseaduste alla.

Juhataja **A. Kerem:** Sõnasoowijaid ei ole. Panen paragrahw 1 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Seega on paragrahw 1 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 2. Põllutööliste palga alammäärad ja tööwiljakuse normid määrab kindlaks iga aasta mitte hiljem, kui 15. weebruariks järgnewa põllutööaasta peale üleriikline segakommisjon maakonna segakommisjonide poolt wäljatöötatud andmete põhjal.

Märkus. Põllutööaasta loetakse 1. maist 30. aprillini.

Th. Pool (töer.): Teen ettepaneku paragrahw 2 peale sõnade „põllutööliste palgamäärad" juure lisada sõnad „tööpäewa pikkuse". See ettepanek on sellega põhjendatud, et ta on kokkukõlas para-

grahw 11, kus on tähendatud, et läbistikuse põllutööliste tööpäewa pikkuse määrab kindlaks üleriikline segakommisjon. Paragrahw 2-se esialgne redaktsioon on tingitud sellest, et alguses oli paragrahw 11 juba tööpäewa pikkus üksikasjaliselt kindlaks määratud. Teisel lugemisel muudeti aga paragrahw 11.

P. Keerdo (is.): Paragrahw 2-se üle on juba esimesel ja teisel lugemisel pikemalt waieldud. Kuna see paragrahw aga on kogu selle seaduse keskpunktiks, kogu seda seadust kõige selgemini iseloomustab ja lõpuks ainuke omapärane on kõigis töökaitse-seadustes, siis tahtsin weel mõne sõnaga selle paragrahwi juures peatada. Seda seadust arutades, ei ole meil tegemist mingisuguse kollektiiw lepinguga, mis tehakse tööandja ja töölise wahel, waid see seadus tahab olla ikkagi mingisugune töökaitse-seadus, — wähemalt mõeldi teda sellena siis, kui esimest kord põllutööliste tööaja ja palgaolude korraldamise seadus 1919 a. wälja anti, et sõjaajal põllutöölisi oma poole wõita. Tähendab, sel ajal taheti sellele seadusele niisugune nägu anda, nagu oleks ta tõepoolest põllutööliste kaitseseadus, mispärast ka praegumakswas seaduses tööwiljakuse normide kindlaksmääramise nõue puudub. On meil ka käesolewal juhtumisel tõepoolest tegemist mingisuguse töökaitse-seadusega, siis on täiesti lubamata seadusse üles wõtta sarnased punktid, nagu tööwiljakuse normide kindlaksmääramine. Siin tuleks kindlaks määrata ainult palga alammäär ja tööpäewa pikkus. Palga alammäär on see minimaalne palk, mida tööline ka kõige wäiksemagi töö juures peab saama, mispärast kõnetki ei wõi olla mingisugusest tööwiljakuse normist, mida segakommisjonid kindlaks peaksid määrama. Senniste kogemuste põhjal teame, kuidas meil tööwiljakusest aru saadakse. Tööwiljakuse all tahetakse meil läbi wiia mitte ainult keskmist, waid koguni tööwiljakuse kõrgemat määra. Teisel lugemisel tähendas küll rkl. Jürman, et nemad ei mõtlegi nõuda põllutöölistelt praeguste põllutöömasinate juures seda tööd, mis tehti enne sõda. Kuid ma arwan, et kui rkl. Jürman'il tuleks töötada segakommisjonis, siis ta kahtlemata samale seisukohale asuks, millele on asunud tema rühma mõned teised liikmed, nõudes segakommisjonis täit ennesõjaaegist tööd. Kui juba põllutööministeerium käesolewa aasta kohta makswat seadust, kus wäga selgesti on öeldud, kuidas tuleb tööwiljakust mõista, nii on seletanud, et praegu tuleb nõuda seda tööwiljakuse maksimumi, mis enne sõda tehti, siis on selge, et tööandjate esitajad segakommisjonides tööwiljakuse normide kindlaksmääramisel teistsugusele seisukohale ei jõua, kui et tööwiljakuse ülemmäära töölistele sunduslikuks teha. Meil on wõrreldud Eestis makswat korda tsaariaegse korraga, kusjuures walitsuse kui ka walitsewate rühmade esitajad on leidnud, et meie praegust korda ei wõi ikkagi wõrrelda endise tsaariwalitsuse korraga. Mina leian, et neil selles tõepoolest teatawal määral õigus on. Meie praegust korda ei wõi tõesti wõrrelda tsaariaegse korraga, sest kui meie waatame tsaariajal makswate seaduste põhjal tehtud põllutööliste töölepinguid ja sel ajal makswaid seadusi, siis ei leia meie kusagilgi, et töölistele oleks peale sunnitud mingisugune töönorm. Mul tuleb meele jutuajamine, mis mul hiljuti ühe kauaaegse mõisatöölisega oli. Tema ütles, et ta omal ajal wäga paljudes mõisades krahwide ja parunite juures teeninud on ja et töötingimised küll wäga rasked olid, kuid üks oli kindel, kui ta jüripäewal mõisaomanikuga mingisuguse lepingu tegi, siis teadis ta, et ta järgmise jüripäewani nii ja nii palju palka saab. Praegu ei wõi seda mitte ütelda. Praegu ei tea aga tööline mitte kui palju palka ta õieti saab: ta saab palga alammäära miinus selle töö tasu, mida ta mitte ära ei ole teinud. Meie teame, et praegu töölistel palga alammäärast maha arwatakse niipalju, kui nad tööwiljakuse normist wähem tööd teinud. Samuti on selge, et ükski tööline praegustel tingimistel ennesõjaaegist töönormi ära teha ei saa, tähendab, ta ei saa ka palgaalammäära. Ma ei hakka sellest rääkima, et wähegi õiglasema tööwiljakuse kindlaksmääramine wäga keerulist aparaati nõuab, kui ta mitte täiesti wõimatu ei ole. Igatahes on selle küsimuse õiglane lahendamine praegustel tingimistel wõimatu. Sellepärast panen ette wälja jätta sellest paragrahwist sõnad: „ja tööwiljakuse normid".

A. Palwadre (sd.): Ma tahtsin sõna wõtta, et lühidalt toetada eelkõneleja poolt ettepandud parandust, wälja jätta sellest paragrahwist sõnad: „ja tööwiljakuse normid". (Wahelhüüe paremalt poolt: Noh, see on õige!) Tööwiljakuse mõiste leidub ka esimestes sunduslikkudes määrustes põllutööliste tööaja ja palgaolude kohta, mis wälja anti tol korral, kui mina töö- ja hoolekandeminister

olin. Tol korral oli sel mõistel teistsugune tähendus praeguse seadusega wõrreldes. Meie ei loo oma seadusega mingisugust kollektiiw lepingut. Kui meie ei loo kollektiiw lepingut, siis ei wõi olla ka sarnaseid määrusi, mis kollektiiw lepingus oleks pidanud olema. Kui ei oleks mitte paragrahw 2-es ette nähtud, et ainult palga alammäära wõib kindlaks määrata, siis oleks ma weel aru saanud, oleks mõistetaw olnud, et kui palgamääradest üleüldse räägitakse, mitte aga ainult alammäärast, siis ka tööwiljakuse normidest wõiks rääkida. Kui aga ühelt poolt ainult palga alammäär kindlaks määratakse, siis ei wõi ju rääkida sellest, et teiselt poolt tööwiljakuse normid on tarwis kindlaks määrata. Wõiks ehk määrata ainult selle tööwiljakuse alammäära, mis wastaks palga alammäärale. Kui teie aga tahate üleüldse tööwiljakuse norme määrata, teiselt poolt ainult palga alammäära, siis loote teie sarnase wastolu seadusesse, mis täiesti igasuguse loogika wastu oleks. Sellepärast tuleks tööwiljakuse normid wälja jätta. Palga alammäära määramisel wõiksid ju segakommisjonid arwesse wõtta aastaid ehk jälle tööwõimet. Kuid kõike seda wõib ainult pärast kokkuleppe määrustega, läbi wiia. Seaduses igatahes ei wõi sarnast ebakohast wahekorda olla, et ühelt poolt määratakse kindlaks palga alammäär, teiselt poolt aga tööwiljakuse normid üleüldse, alammäärast kunni ülemmäärani. Ma kordan weel üks kord, sarnast ebakohast määrust wälja anda ei wõi. Sellepärast tuleks tingimata Riigikogu liikme Keerdo poolt ettepandud parandus wastu wõtta.

Juhataja **A. Kerem:** Lõpusõna on kommisjoni aruandjal.

Aruandja **A. Schulbach:** Mis puutub Riigikogu liikme Pool'i parandusse, siis on see parandus täiesti loogilikult tarwilik, et käesolewat paragrahwi kokkukõlasse wiia Riigikogu poolt II lugemisel wastuwõetud paragrahw 11-ne sisuga. Ma palun aga seda parandust eriti hääletada, sest kommisjoni nimel ei saa ma temaga ühineda, sest kommisjon asus alguses seisukohale, et seadus ise peab tööpäewa pikkuse ära määrama, ja ma ei tea weel mitte missuguse seisukoha Riigikogu kolmandal lugemisel paragrahw 11 kohta wõtab. Sellepärast kordan ettepanekut seda parandust eriti hääletada, ehk ma küll isiklikult teda toetan.

Mis puutub rahwaesitaja Keerdo ettepanekusse, siis tähendan, et selle seaduse eesmärk ei ole mitte luua mingisugust riiklist kindlustust kõikidele põllutöölistele, ka ei ole ta mitte mõni pensioni ega abirahaandmise seadus, waid see on ikkagi kindel palgamääramise seadus ja kindel palgamäär antakse ikka ainult sellele töölisele, kes teatud tööhulga suudab ära teha. See seadus tahab wälja minna täie-tööjõulise töölise palga alammäära fikseerimisest ja sellepärast ei saa kuidagi leppida nende sõnade wäljajätmisega: „tööwiljakuse normid". Juhin tähelpanu selle peale, et põhjendamata on rahwaesitaja Keerdo parandus, et seda tööwiljakuse normi, mida seaduses nimetatakse, tööline kunagi ära teha ei suuda. Sest tööwiljakuse normi ennast ei määra kindlaks mitte käesolew seadus, waid segakommisjon, mis koos seisab samapaljust tööandjate, kui töölisteesitajaist, ja ainult siis, kui nende kahe poole wahel täielisele kokkuleppele jõutakse, on kommisjoni otsused seaduslikud. Nõnda määratakse töönormid kindlaks töölisteesitajate nõusolekul ja ei ole usutaw, et töölisteesitajad niisuguste töönormide määramisega lepiksid, mis töölistele üle jõu käiksid. Sellepärast ei saa ma rahwaesitaja Keerdo parandusega mitte ühineda.

Juhataja **A. Kerem:** Sisse on tulnud kaks parandust paragrahw teise juure, — 1) rahwaesitaja Pool'i parandus, mis järgmine on: „Paragrahw 2-ses sõnade järele „põllutööliste palgamäärad" juure lisada „tööpäewa pikkuse"; 2) rahwaesitaja Keerdo parandus: „paragrahw 2-ses sõnad „ja tööwiljakuse normid" wälja jätta. Panen ettepanekud sissetuleku järjekorras hääletamisele. (Hääletatakse rkl. Pool'i ettepanekut.) Mulle näib, et wähemus on wastu. Sellega on see parandus wastu wõetud.

Järgmisena panen hääletamisele rahwaesitaja Keerdo ettepaneku. (Hääletatakse.) Mulle näib, et enamus on wastu. (P. Keerdo (is.) kohalt: Ära lugeda!) Nõutakse häälte äralugemist. (Hääletatakse, loetakse hääli.) See ettepanek on poolt saanud 19, wastu 27 häält, sellega tagasi lükatud.

Panen hääletamisele paragrahw 2 ühes Riigikogu liikme Pool'i wastuwõetud parandusega. (Hääletatakse.) Wastu on nähtaw wähemus. Sellega on paragrahw 2 ühes tehtud parandusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 3. Lapsi alla 12 aasta on keelatud põllutöölistena tarwitada. Alaealisi kunni 16

aastani wõib tarwitada ainult abitööde juures: karjahoidmine wäikemajapidamistes, peenarde kitkumine, loowõtmine ja teised kerged tööd.

Märkus. Koolisunduse alla kuuluwate alaealiste tööjõudu wõib tarwitada ainult koolitöö waheaegadel.

L. Johanson (sd.): Selle paragrahwiga tahetakse Eestis seadusandlisel teel wõimalus luua põllumajanduse töödes põllutöölistena tarwitada alaealisi, 12 aastaseid lapsi. See on aga sarnane iga, kus inimene rasket tööd mitte wälja ei kannata. Meil Eestis on loomakaitse alal ühisusi asutama hakatud, kuid mulle näib selle seaduse juures, et siin on niisugune seisukord tekkinud, et loomi enam hinnatakse, kui inimestelapsi. Seda arwamist toetab paragrahw 3, millest loeme: „lapsi alla 12 aasta on keelatud põllutöölistena tarwitada. Alaealisi kunni 16 aastani wõib tarwitada ainult abitööde juures, nagu karjahoidmine wäikemajapidamistes, peenarde kitkumine, loowõtmine ja teised kerged tööd." Ütelge, mis põllutööline on 13 aastane laps?! Sellele lastepiinamisele on antud warjatud kuju, sellega, et öeldakse, kunni 16 a. wõib tarwitada ainult abitööde juures, ja muil kergeil töil. Mis on abitöö? Mis on kerge töö? Kes määrab selle ära? Segakommisjon seda ei tee. See jääb tööandja määrata. Nimetatakse peenarde kitkumist. Pange 13 aastane laps 11 tundi järgimööda peenart kitkuma küürutades, mis jääb sest lapsest siis järele?! (Kõneleja kõnet saadawad alalised lõbusad wahelhüüded paremalt poolt.) Kogu lugu näib teile lõbu sünnitawat, muidugi teie lähete ju siin oma kitsastest taskuhuwidest wälja. Meil Eestis kahaneb rahwaarw ühtesoodu, laste surewus on kohutawalt suur. Kui meie rahwas wäljasuremisele wastu läheb, nagu seda andmed näitawad, kas on siis kohane aeg niisuguseid määrusi maksma panna?! Olen kategooriliselt selle wastu, kui lapsi alla 16 a. põllutöös tarwitatakse ja et seda wähegi takistada, teen järgmise paranduse: „Lapsi alla 16 aasta on keelatud põllutöölistena tarwitada."

J. Saul (põl.): See herra siin ei olnud selle paragrahwiga rahul, ka mina ei ole temaga rahul. (Naer.) Kui meie seadust loome, siis peab ta niisugune olema, et ta ka täidetud saab. (Pahemalt poolt: Kas Teie mõis ka on planeeritud?) Jah, minu mõis on planeeritud, aga ma näen, seal on suur mõis ligidal, mis ka planeeritud on. Selle planeeritud mõisa maa peal on asunikkude alla 12 a. lapsed oma ühe lehma juures karjas. Siin on aga öeldud, et alla 12 aasta ei tohi keegi karja hoida. Kust wõtab üks niisugune algaja asunik omale wanema karjase, kui tal wanemat last ei ole. Aastaid ei wõi ju juure kirjutada. Alla 12 aasta lapsed on temal olemas ja sellega peab ta leppima, et need alla 12 aastased lehma karjas käiwad. Kui teie selle paragrahwi läbi wiiks, siis kannataksid selle all teie oma seltsimehed kõige rohkem ja siunaksid teid sellepärast, et teie neile kaikaid jalgade wahele pillute. Sellepärast teen ma ettepaneku: „alla 12 aasta" asemele wõtta „alla 9 aasta asunikkudele".

Juhataja **A. Kerem**: Sisse on tulnud kaks ettepanekut, missuguseid aga teisel lugemisel mitte ei ole tehtud. Üks on rkl. Johanson'i poolt: „Lapsi alla 16 aasta on keelatud põllutöölistena tarwitada". Teisel lugemisel oli tehtud ettepanekud „alla 9 aasta", kui ka „alla 12 aasta." „Alla 16 aasta" ja „alla 9 aasta asunikkudele" ettepanekuid ei olnud, need on täiesti uued ettepanekud, mispärast ma neid hääletamisele panna ei saa. (J. Saul (põl.): Ma parandan oma ettepaneku ära. Wahelhüüe: Hallparun asemele. Naer.) Lõpusõna on kommisjoni aruandjal.

Aruandja **A. Schulbach**: Teisel lugemisel arwas Riigikogu heaks wastu wõtta paragrahw 3 tähendatud wanadust arwates 12 aastast. Tähendab, lapsi alla 12 aasta ei tohi põllutöölistena tarwitada. Kommisjoni esialgne ettepanek oli küll 9 aastat, nagu rahwaesitaja Saul ette paneb, kuid hiljem selgus, et 9 aastat siiski liiga wäikene on mitmes tööalas ja sellepärast wõttis Riigikogu 12 a. alammäära wastu, mispärast mina ainult seda 12 a. alammäära toetada saan ja kuidagi ei saa ühineda rkl. Saul'i ettepanekuga. Pean tähelpanu selle peale juhtima, et rahwaesitaja Saul isegi seda tarwilikuks peab ainult asunikkude kohta, mitte teiste kohta. Tema nähtawasti mõtleb siin asunikkude oma lapsi, seaduseelnõu käib aga palgaliste põllutööliste kohta, oma laste kohta see määrus mõeldud ei ole, sest siin räägitakse ainult palgalistest põllutöölistest. Kui rahwaesitaja Saul aga tõesti ainult asunikkude oma lapsi mõtleb, siis ma arwan, et see parandus asja kohta ei käi, waid eksikombel rahwaesitaja Saul'i poolt sisse on antud

Juhataja **A. Kerem:** Mina panen Riigikogu liikme Saul'i ettepaneku sel kujul, kuidas ta kirjalikult sisse antud, s. o. „alla 12 aasta" asemele wõtta „alla 9 aasta", hääletamisele. (Hääletatakse.) Suur enamus on selle wastu. Sellega on see parandus tagasi lükatud.

Ma panen nüüd ettekantud paragrahwi sel kujul hääletamisele, kuidas tema teisel lugemisel wastu wõetud. (Hääletatakse.) Üksikud on selle wastu. Sellega on paragrahw 3 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 4. Põllutööliselе antaw korter peab wõimaldama perekonnaga töölisele wähemalt ühe toa, söögiwalmistamise koha ja toidutagawarade hoidmise ruumi (aidas, sahwris); ainult wallalised (üksikud) töölised wõiwad ühes olla, eraldi mees- ja naistöölised, tingimisel, et iga inimese peale wähemalt 1,5 kantsülda õhku tuleb.

Siin oleks tarwis üks wäikene redaktsiooniline parandus ette wõtta, nimelt sõnal „eraldi" on kaks tähendust: „lahus ja iseäraldi", „iseäranis". Kui temast siin aru saada „iseäranis", siis wõib temal üks wäga wale mõiste tulla. Tuleks ütelda „mees- ja naistöölised lahus", mitte „eraldi".

Juhataja **A. Kerem:** Sisulisi parandusi tehtud ei ole; kuna kommisjoni aruandja paranduse tegi, mis puht redaktsiooniline on, siis panen ettekantud paragrahwi selles kujus hääletamisele, kuidas kommisjoni aruandja ta ette kandis. (Hääletatakse.) See paragrahw on wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 5. Põllupidajate ja tööliste wahel peab kirjalik leping 2 eks. tehtud olema, millest üks tööandja, teine töölise kätte jääb. Töölisele peab wälja antama palgaraamat, kuhu üles märgitakse üle ehk alla normi tehtud tööd ja wäljamaksetud palgasummad natuuras ehk rahas.

Märkus 1. Põllumajapidamistes, kus üle 3 palgalise tööjõu ümberaasta töötamas, peab käesolew seadus ja jookswa põllutööaasta jaoks antud sunduslik määrus tööliste tööaja ja palgaolude kohta tööandja poolt nähtawale kohale üles pandud olema.

Märkus 2. Palgaraamatu kawa kinnitatakse töö- ja hoolekandeministeeriumi poolt.

A. Jürgenstein (rhw.): Ma panen ette paragrahw 5 juure sõnade järele „leping 2. eksemplaaris tehtud olema" sõnad lisada — „kui üks pool seda nõuab". Ma olen tänawu suwel maal olles suures hulgas majapidamistes näinud, et kusagil mitte ühte kirjalikku lepingut ei ole tehtud, sest põllumehed ja töölised peawad seda raskeks ja neil ei ole sugugi selleks aega. Tõesti, kui see sunduslik on, siis tuleb wäga palju protsessisid ette. Mina panen ette, et kui üks pool seda nõuab, peab leping tehtama, ilma et inimesi wastu nende tahtmist koormata. Teiseks panen ette märkus 1 teisiti redigeerida. Siin on öeldud, et kui kolm töölist on, siis peab käesolew seadus ja sunduslik määrus nähtawale kohale talus üles pandud saama. See on natukene imelik, kui kolme inimese jaoks igalpool leping üles lüüakse. Seda ei ole mõtet teha. Sellepärast oleks küllalt, kui wallawalitsuses käesolew seadus wälja oleks pandud, kus inimesed seda näha wõiks. Sellepärast panen ette käesolewa paragrahwi märkus 1-st järgmiselt redigeerida: „Käesolew seadus ja jookswa põllutööaasta jaoks antud sunduslik määrus tööliste tööaja ja palgaolude kohta peab walla omawalitsuste poolt wallawalitsuse ruumides wälja pandud olema."

P. Keerdo (is.): Ma pean herra Jürgenstein'i ettepaneku wastu waidlema, kus tema ütleb, et neid seadusi ja palgaraamatuid peaks antama ainult sel korral, kui üks pool neid nõuab. Sellesama seaduse paragrahw 42 on öeldud, et seaduse wastu eksijad wõetakse rahukohtu nuhtlusseaduse paragrahw 29 põhjal wastutusele. Käesolewal aastal ongi palju juhtumisi ette tulnud, kus töölised selle eest wastutusele wõetud, et nad alama palga eest tööle läinud, kui seaduses ettenähtud alammäär nõuab. Kui rkl. Jürgensteini ettepanek wastu wõtta, siis wõib sarnaseid juhtumisi weel enam ette tulla ja nimetatud ettepaneku wastuwõtmine tähendaks kodanikka otsekohe seaduse rikkumisele prowotseerida. Sellepärast teen ettepaneku paragrahw 5 märkus 1 sõnad „kus üle kolme palgalise tööjõu ümber aasta töötamas" wälja jätta. Seda enam, et kõige rohkem seaduse rikkumist tuleb just niisugustes kohtades ette, kus üks ehk kaks palgatöölist.

E. Birkenberg (põl.): Esimesel lugemisel tegin ma paragrahw 5 märkus 1 kohta ettepaneku seda wälja jätta ja teen seda ka nüüd, seda silmas pidades, et seda seadust niisugusel kujul, nagu ta siin wälja kujuneb, oma suuruse pärast wõimalik ei ole igas majapidamises wälja panna. Sel

seadusel on weel iseäraline iseloom, et ei ole öeldud, millal ta õieti walmis saab. Sunduslikkude määruste wäljaandmiseks käesolewa seaduse juure tuleb weel maakondade ja üleriikline segakommisjon kokku kutsuda ja siis ei saa ette kujutada, missuguseid muudatusi need teewad ja kui pikaks see seadus wõib kujuneda. Selle seaduse wäljapanemine igas põllumajapidamises sünnitab suuri raskusi ja sekeldusi ja sellepärast kordan ma ettepanekut märkus 1 wälja jätta.

Juhataja **A. Kerem:** Lõpusõna on kommisjoni aruandjal.

Aruandja **A. Schulbach:** Paragrahw 5 kohta on tehtud herra Jürgenstein'i poolt parandus, et kirjalik leping ainult siis tarwilik on, kui üks pool seda nõuab. Kuna palgatööliste juures palgaasjus sekeldusi wõib tulla, on hea kui leping ikkagi kirjalikult on tehtud, et kohtu ees wõimalik on kindlasti selgitada, kellel õigus, kui seda tarwis on. Lepingu tegemine suusõnal tooks sagedasti suuri sekeldusi ja peaks sinna juure kaks tunnismeest tooma, kes lepingutingimisi meeles peaksid. Meie külaelanikud harilikult niikaugele ei jõua, ja sellepärast on kommisjoni arwates soowitaw, et leping igal juhtumisel kirjalik oleks. Mis puutub märkus 1, siis toetan seda sel kujul, nagu kommisjoni poolt ette pandud. Ma usun, et need põhjendused, mis rahwaesitaja Birkenberg käesolewa seaduse suuruse kohta ette tõi, kuigi palju makswad ei ole. Tegelikult tahab märkus 1 seda kätte saada, et tööline alati teaks, missugused tingimised praegusel ajal maksmas on ja missugused õigused temal tööandja wastu on. Teisel lugemisel sai aga wastu wõetud märkus 2 niisugusel kujul, et palgaraamatu kawa saab kokku seatud töö- ja hoolekandeministeeriumi poolt ja et sellega wõimalik on palgaraamatusse sellest seadusest olulise tähtsusega wäljawõtteid mahutada. Selle järeldusel ei ole märkus 1 redaktsioonil enam nii suurt tähtsust. Kuid, et kommisjon märkus 1 wastu wõttis sarnasel kujul, nagu ta ette pandud, ei saa ma tema wäljajätmisega mitte ühineda.

Juhataja **A. Kerem:** Sisse on tulnud selle paragrahwi kohta järgmised parandused, kõige pealt paragrahw 5 teksti kohta herra Jürgenstein'i poolt: „Paragrahw 5 juure sõnade järele „leping 2 eksemplaaris tehtud olema" sõnad lisada „kui üks pool seda nõuab." Siis rahwasaadik Keerdo poolt ettepanek, mis käib märkuse kohta: „Paragrahw 5 märkusest wälja jätta sõnad „kus üle kolme palgalise tööjõu ümberaasta töötamas." Peale selle on rkl. herra Jürgenstein'i poolt ettepanek märkus teisel kujul redigeerida ja nimelt järgmiselt: „Käesolew seadus ja jookswa põllutööaasta jaoks antud sunduslik määrus tööliste tööaja ja palgaolude kohta peab walla omawalitsuste poolt wallawalitsuse ruumides wälja pandud olema." Siis on weel ettepanek tehtud rkl. herra Birkenberg'i poolt märkus 1 wälja jätta.

Esimesena panen mina hääletamisele rkl. herra Jürgenstein'i paranduse — juure lisada sõnade järele „leping 2 eksemplaaris tehtud olema" sõnad „kui üks pool seda nõuab." (Hääletatakse.) See parandus on saanud poolt 18 ja wastu 21 häält, sellega on ta tagasi lükatud. Järgmisena panen ma hääletamisele rkl. herra Birkenberg'i ettepaneku, kui kõige kaugemale ulatawa, nimelt märkus 1 wälja jätta. (Hääletatakse.) See ettepanek on saanud poolt 19 wastu 20 häält, sellega on ta tagasi lükatud. Nüüd panen ma hääletamisele parandused, mis selle märkuse kohta on tehtud. Esimesena panen hääletamisele rkl. herra Jürgenstein'i paranduse. (Hääletatakse.) Mul näib, et wähemus on selle wastu. (Wahelhüüded: Ära lugeda!) (Hääletatakse uuesti, loetakse hääli). See ettepanek on saanud poolt 24, wastu 15 häält, sellega on ta wastu wõetud. Rkl. herra Keerdo ettepanek langeb ära, kuna parandus teisel kujul wastu on wõetud. Lõpuks panen paragrahw 5 ühes märkustega sel kujul, kuidas ta wastuwõetud parandusi arwesse wõttes, wälja on kujunenud, hääletamisele. (Hääletatakse.) Üksikud on wastu, sellega on see paragrahw wastu wõetud. (Hääled paremal pool: Siit oli ka wastu!) Siis ma palun uuesti hääletada. (Hääletatakse, loetakse hääli.) Selle paragrahwi wastuwõtmise poolt on 28 häält ja wastu ei ole kedagi, sellega on paragrahw 5 wastu wõetud. (Naer.)

P. Keerdo (is.): II lugemisel tegin mina ettepaneku paragrahw 5 järele wõtta järgmine uus paragrahw: „Kui põllutööline nõus on sunduslikkudes määrustes ettenähtud töötingimistel omal kohal edasi töötama ja tööandja wajab sel kohal palgalist tööjõudu, siis ei ole tööandjal õigust töölist lahti lasta ega talle kohta üles öelda."

Praegu kordan seda ettepanekut. Motiiwid tõin ma juba II lugemisel ette.

Juhataja **A. Kerem:** On ettepandud uus paragrahw. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Mulle näib, et enamus on selle ettepaneku wastu, sellega on see ettepanek tagasi lükatud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): Palgatingimised. § 6. Põllutööliste palgaalammäärad määratakse kindlaks natuuraüksuste järele, wäljamaksmisega üks osa natuuras ja teine — rahas. Rahas wäljamaksetawa osa hindamist toimetab üleriikline segakommisjon — töö- hoolekandeministeeriumi poolt kindlaksmääratud tähtaegadel, mitte wähem kui 2 korda aastas."

Juhataja **A. Kerem:** Ma panen siis paragrahw 6 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Sellega on paragrahw 6 wastu wõetud.

P. Keerdo (is.): Ma kordan teisel lugemisel tehtud ettepanekut wõtta peale 6- dat paragrahwi uus paragrahw „Kõikide lühemaks ajaks, kui aastaks, palgatud põllutööliste palk arwatakse töötundide järele. Palga alammääraks on wastawa liigi aastatöölise töötunni tasu suwilistele ja kuulistele wähemalt 35% lisaga, päewilistele wähemalt 50% lisaga." Senni on maksnud meil korraldus, et palk käis kõikide tööliste kohta ühtlaselt, selle peale waatamata, kas ta oli päewiline, kuuline wõi aastatööline. Selge on, et päewiline ei wõi mitte selle palga eest tööd teha, mis aastatööline, sest suurem hulk aega aastas tuleb temal waba olla ja sellepärast on tingimata tarwilik, et nende lühemaajaliste tööliste palk oleks kõrgem.

Juhataja **A. Kerem:** Lõpusõna on kommisjoni aruandjal.

Aruandja **A. Schulbach:** Rahwasaadik Keerdo näib unustawat, et see seadus iseenesest mingisuguseid palkasid kindlaks ei määra, waid palgad olenewad ära segakommisjonide kokkuleppest. Usun, et palgamääramine wõib täiesti segakommisjoni hooleks jääda ja sellepärast ei ole mingisugust põhjust seda paragrahwi sisse wõtta.

Juhataja **A. Kerem:** Rkl. herra Keerdo ettepaneku ettelugemist ei soowita. Panen selle hääletamisele. (Hääletatakse.) Suur enamus on wastu, sellega on rkl. herra Keerdo ettepanek tagasi lükatud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 7. Palka on tööandja kohustatud maksma aastatöölisele wähemalt 4 korda aastas iga 3 kuu tagant, kus juures iga kuu moonawili töölisele ette maksta tuleb.

Juhataja **A. Kerem:** Ma panen paragrahw 7 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi, sellega on paragrahw 7 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 8. Selle seaduse põhjal wäljakuulutatud sunduslikud määrused on makswad kõikide põllutööliste töölepingute kohta, waatamata selle peale, millal leping tehtud. Sunduslikkudes määrustes tähendatud palgad on alammäärad, mida ei ole lubatud wähendada ka töölise nõusolekul.

Juhataja **A. Kerem:** Ma panen paragrahw 8 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi, sellega on paragrahw 8 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 9. Õnnetujuhtumiste korral on käesolewa seaduse alla kuuluwate isikute kohta maksew tööstuslise töö seaduse (Устав о промышленном труде) 7 peatükk (Sead. kogu XI köide, 2 jagu, 1913. a. wäljaanne).

P. Keerdo (is.): Ma ei taha siin teha mingisugust wõimatut ettepanekut, waid kordan seda, mis töökaitse kommisjon on wastu wõtnud. Sellega oleks paragrahw 9 redaktsioon järgmine: „§ 9. Põllutööline, kes kinnitusseaduste alla ei kuulu, saab haiguse korral tööandjalt 26 nädala jooksul täie palga edasi. Arstiabi kulud kannab tööandja, mis juures neid kulusid ei ole õigus tööpalgast maha arwata."

Juhataja **A. Kerem:** Lõpusõna on kommisjoni aruandjal.

Aruandja **A. Schulbach:** Töökaitse kommisjon pani warem kaks paragrahwi ette. Üks oli töölise haiguste wastu kindlustamise kohta. Kuid et üleüldine haiguste wastu ja emade kinnitamise seadus juba walmimas, otsustati see paragrahw teisel lugemisel wälja jätta. Teine paragrahw käis õnnetujuhtumiste wastu kindlustamise kohta. Selle teise paragrahwi wastu ei ole keegi rääkinud, ja sellepärast ei saa ma herra Keerdo parandusega ühineda, mis õnnetujuhtumiste wastu kindlustamise seadusest täiesti wälja jätaks. Ma

palun paragrahw 9 kommisjoni poolt ettepandud kujul wastu wõtta.

Juhataja **A. Kerem**: Rkl. Keerdo poolt on ettepanek tehtud paragrahw 9 wastu wõtta järgmisel kujul: „Põllutööline, kes kinnitusseaduste alla ei kuulu, saab haiguse korral tööandjalt 26 nädala jooksul täie palga edasi. Arstiabi kulud kannab tööandja, mis juures neid kulusid ei ole õigus tööpalgast maha arwata." Panen esimesena rkl. Keerdo paranduse hääletamisele. (Hääletatakse.) Suur enamus on wastu — see parandus on tagasi lükatud. Nüüd panen paragrahw 9 sel kujul hääletamisele, nagu ta kommisjoni poolt on ette pandud. (Hääletatakse.) Wastu ei olda — paragrahw 9 on wastu wõetud.

L. Johanson (sd.): Nagu aruandja juba tähendas, tehti töökaitse kommisjoni poolt kaks ettepanekut, mis käiwad abiandmise kohta haiguse puhul. Teine ettepanek läheb esimesest lahku ja sellepärast oleks oodata, et aruandja, kes esimese ettepanekuga mitte ühineda ei wõinud, teisega ühineb, sest minu teada ei ole töökaitse kommisjon mitte teisele seisukohale asunud, kuigi Riigikogu seda teinud on. Töökaitse kommisjon asub kindlasti sellelsamal seisukohal, et põllutöölist haiguse korral kindlustada tarwilik ja seega siis ka see parandus tarwilik on, selle peale waatamata, et meil haiguse wastu ja emade kinnitamise seadus wäljatöötamisel on. See asjaolu iseenesest, et see seadus kommisjonis arutamisel on, ei kindlusta weel kedagi haiguse korral. Ei wõi ka ette teada, missugune see seadus saab, missugune tema ulatus on. Kas ta ka põllutöölisi kindlustab wõi mitte, see on alles täiesti lahtine küsimus. Seisukord on aga niisugune, et senni, kui see seadus — ka siis kui ta põllutöölisi oma alla peaks wõtma — maksma pannakse, on põllutööline haiguse korral täiesti kindlustamata seisukorras. Ja pealegi ütleb see teine parandus, et need põllutöölised, kes kinnitusseaduse alla ei käi, saawad haiguse korral kindlustust. Tähendab, sellega on mõeldud seda seisukorda, et kui kinnitusseadus maksma pannakse, siis üksikud põllumehed igatahes katsuwad kuidagi sest seadusest mööda põigata ja et siis oleks paragrahw olemas, mille põhjal põllutööline ikkagi kindlustust saaks. Neil põhjustel kordan töökaitse kommisjoni ettepanekut, mida õieti aruandja oleks pidanud ette kandma, sest meil on see harilikult ikka nii olnud, kuigi Riigikogu kommisjoni ettepaneku tagasi on lükanud. Et aga aruandja töökaitse kommisjoni ettepanekuga esinenud ei ole, teen ma selle ettepaneku isiklikult: „§ 9-a. Aasta põllutöölised, kes kinnitusseaduse alla ei kuulu, saawad haiguse korral tööandjalt 8 nädalat täie palga edasi. Arstiabi kulud kannab tööandja, mis juures neid kulusid ei ole õigus tööpalgast maha arwata. Tööliste perekonnaliigetel on arstiabi ja rohud priid.

Märkus 1. Lühema aja peale kaubeldud, kui aastatöölistele on arst, kui ka kõik arsti poolt wäljakirjutatud rohud tööandja poolt. Haigusepäewade eest maksetakse palk edasi kunni palgalepingu tähtaja lõpuni, aga mitte rohkem, kui 8 nädalat.

Märkus 2. Oma süü läbi saadud haigused ei õigusta arstiabi ega palgasaamist haiguse aja eest."

Minewal korral toodi selle paragrahwi wastu ka seda ette, et meie asunikud on weel nõrgad ja see kohustus koormaks neid. Kuid ma palun ka seda ette kujutada, missugusesse seisukorda langeb haiguse korral tööline, kes aineliselt ometi palju nõrgem on, kui asunik, kel siiski mingisugune liikuw ja liikumata warandus on. Sarnased nõudmised haiguse wastu kinnitamise asjus on juba mujal tööstuses läbi wiidud ja on makswad ka wäikeste tööasutuste kohta, mis meie maapidajatest isegi nõrgemad on ja ometi ei ole kaebtusi kuulda olnud, et see neid iseäranis rõhuks, kuigi see juba Peeter I ajast saadik maksew on olnud.

Juhataja **A. Kerem**: Rkl. Johanson'i poolt on uus paragrahw sisse tulnud. Selle kohta sõna ei soowita. Lõpusõna on kommisjoni aruandjal.

Aruandja **A. Schulbach**: Ma pean kõige pealt tagasi tõrjuma rkl. Johanson'i süüdistuse, nagu ei oleks ma mitte oma kohust täitnud sellega, et ma seda paragrahwi ette ei kannud, mis töökaitse kommisjoni poolt omal ajal wastu wõetud. Minu teadmise järel kannab kommisjoni aruandja III lugemisel ainult need parandused ette, mis pärast teist lugemist on kommisjonis uuesti läbi waadatud ja mida kommisjoni enamuse poolt on aruandjale kohuseks tehtud ette kanda. Siin on teisel lugemisel terwe rida parandusi tehtud, millega töökaitse kommisjoni endine seisukoht muudetud on ja kui nüüd aruandja oleks pidanud hakkama igal juhtumisel kommisjoni endist seisukohta ikkagi kaitsma ja tema ettepanekuid igakord uuesti kordama, selle

peale waatamata, et Riigikogu nad on tagasi lükanud — selle seisukohaga ei saa mina mitte leppida. Loomulik kord on, et kui teisel lugemisel mõni kommisjoni ettepanek läbi kukkus, siis üks kommisjoni liigetest selle küsimuse kommisjonis uuesti üles tõstab ja kui see sündinud on ja kommisjon oma endise seisukoha heaks kiitnud, siis peab aruandja seda Riigikogus kaitsma. Mina pean meele tuletama, et see paragrahw, mida rahwasaadik Johanson siin ette kandis, Riigikogus kahel korral teisel lugemisel arutusel oli, esimene kord umbes sarnases redaktsioonis, nagu rahwasaadik Keerdo ette kandis ja mis puudulik leiti olewat ning kommisjoni tagasi anti; teistkordne redaktsioon, mida rahwasaadik Johanson siin ette kandis, lükati ka teisel lugemisel tagasi ja pärast seda ei ole töökaitse kommisjon uut seisukohta wõtnud ja sellepärast ei arwa mina omal õigust olewat teda kommisjoni nimel toetada. Ma kordan weel seda, mis ma juba enne ütlesin, et haiguste wastu ja emade kinnitamise seadus on juba töökaitse kommisjonis läbi waadatud, seletuskiri on juba wälja töötatud, on Riigikogu kantseleis paljundamisel ja töökaitse kommisjoni poolt ei ole takistusi selle seaduse wastuwõtmiseks kiires korras. Mina arwan, kui meie siin seaduses haiguste wastu kindlustamise wälja jätame, siis see iseenesest peaks ainult kiirustama teise seaduse wastuwõtmist.

Juhataja **A. Kerem:** Selle uue paragrahwi ettekandmist ei nõuta. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Minule näib, et enamus selle wastu on. (Wahelhüüe: Palume hääled ära lugeda!) (Hääletatakse uuesti, sekretäär loeb hääli.) See ettepanek on saanud poolt 14 häält, wastu 25 — sellega on see ettepanek tagasi lükatud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 10. Põllutööliste tööajaks wõi töötundideks ööpäewa kohta loetakse aeg, mille jooksul tööline on kohustatud tööandja põllul ehk tema majapidamises töötama.

Tööpäew algab tööandja poolt majapidamise juures määratud kogumiskohas ja kestab töö juures kunni töötundide lõpuni.

P. Keerdo (is.): Teisel lugemisel ettetoodud motiiwidel teen ettepaneku wõtta sellesse paragrahwi järgmine märkus: „Tööajaks arwatakse ka aeg, mis kulub tööle minekuks ja töölt tulekuks.“

Juhataja **A. Kerem:** Lõpusõna on kommisjoni aruandjal.

Aruandja **A. Schulbach:** Ma ei saa selle parandusega mitte ühineda. Motiiwid kandsin ette teisel lugemisel.

Juhataja **A. Kerem:** Sisse on tulnud selle paragrahwi kohta rkl. Keerdo poolt järgmine parandus: „Ma teen ettepaneku § 10 juure lisada järgmist märkust: Tööajaks arwatakse ka aeg, mis kulub tööle minekuks ja töölt tulekuks.“ (Hääletatakse.) Minule näib, et enamus on wastu. Sellega on see ettepanek tagasi lükatud.

Ma panen § 10 sel kujul, kuidas ta teisel lugemisel wastu wõetud, hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Sellega on see paragrahw wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 11. Läbistikuse põllutööliste tööpäewa pikkuse määrab kindlaks § 2 äramääratud terminiks üleriikline segakommisjon maakonna segakommisjonide poolt wäljatöötatud andmete põhjal. Keskmine aastane põllutööliste tööpäewa pikkus ei saa olla üle 9 tunni.

P. Keerdo (is.): Teisel lugemisel tähendasin, et meie ei saa leppida ainult sellega, kui tööpäewa kindlaksmääramine jäetakse segakommisjoni hooleks. Kuigi tööpäewa pikkuse kindlaksmääramine ka praegumakswas seaduses segakommisjonide ülesanne on, siiski on seal wähemalt kaudselt mõista antud, et tööpäew ei tohi mitte üle 8 tunni olla ja tööliste normaal-tööaasta mitte üle 2.250 töötunni. Teen ettepaneku § 11 redigeerida järgmiselt: „Põllutööliste normaal-tööaasta ei tohi olla üle 2.250 töötunni, normaal-tööpäew mitte üle 8 tunni.

Märkus 1. Tööpäewa algus, lõpp ja puhkeajad tööpäewa kestes määratakse kindlaks tööandjate ja tööliste kokkuleppel.

Märkus 2. Peale normaal-tööaja ei ole tööline kohustatud tegema mingisuguseid töid tööandja majapidamises.“

Juhataja **A. Kerem:** Lõpusõna on kommisjoni aruandjal.

Aruandja **A. Schulbach:** Teisel lugemisel sai tööaja kestwus pikalt käsitatud ja ükski Riigikogu liige ei wõinud näidata ühtegi maad, kus oleks 8 tunniline tööpäew põllutöös teostatud. Kuna ta mujal kusagil pole läbi wiidud, ei ole teda

wististe ka meil weel wõimalust läbi wiia. Sellepärast ma ei ühine selle ettepanekuga.

Juhataja **A. Kerem:** Sisse on tulnud järgmine parandus herra Keerdo poolt: (loeb) „Põllutööliste normaal-tööaasta ei tohi olla üle 2.250 töötunni, normaal-tööpäew mitte üle 8 tunni.

Märkus 1. Tööpäewa algus, lõpp ja puhkeajad tööpäewa kestes määratakse kindlaks tööandjate ja tööliste kokkuleppel.

Märkus 2. Peale normaal-tööaja ei ole tööline kohustatud tegema mingisuguseid töid tööandja majapidamises."

Ma asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Enamus on wastu, sellega on see parandus tagasi lükatud. Ma panen § 11, nagu ta teisel lugemisel wastu wõetud sai, hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi, sellega on see paragrahw wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 12. Kõige pikemal tööajal peab põllutööline wähemalt 9 tundi ööwaheaega ööpäewa jooksul saama.

P. Keerdo (is.): Teen ettepaneku § 12 wõtta „9" asemel „11".

L. Johanson (sd.): Ma tahaks redaktsioonilise paranduse teha: wälja jätta sõnad „ööpäewa jooksul". Nagu § 11 tähendatud, peab põllutööline ööwaheaega wähemalt 9 tundi ööpäewa jooksul saama. Mis ööwaheaeg on, see mõiste on selge. Kui aga siia juure lisada „ööpäewa jooksul", siis wõime selle all mõtelda ka neid waheaegasid, mis tööline saab päewa ajal. Kui see paragrahw nõnda wastu wõtta, nagu kommisjoni aruandja ette kandis, siis oskawad taluperemehed asja nõnda korraldada, et tööline puhkuseks mitte ööwaheaega 9 tundi ei saa, waid mõnikord ainult paar tundi, ja muu puhkus on arwatud ehk sellest ajast päewa ajal, kui wihma sajab, ehk mõnesuguse muu takistuse pärast töötada ei saa.

Juhataja **A. Kerem:** Rkl. Johanson, Teie parandus muudab paragrahwi sisuliselt ja ei ole puht redaktsiooniline, sellepärast ei saa ma teda III lugemisel hääletamisele panna, kuna teisel lugemisel ei ole tehtud sellekohast parandust. Lõpusõna on kommisjoni aruandjal.

Aruandja **A. Schulbach:** Ma pean rahwaesitaja Johanson'i parandusele juba sellepärast wastu waidlema, et ta paragrahwi sisuliselt muudab ja mitte redaktsiooniline parandus ei ole. Nimelt kardan, et kui need sõnad „ööpäewa kohta" wälja jäetakse, siis just rkl. Johanson selles paragrahwis mingisugust salakawalat mõtet otsima hakkab, ta wõib siis õigusega ütelda, et selle paragrahwi järele töölisele ööpäewa puhkust ainult kord nädalas wõiks anda.

Mis puutub rahwaesitaja Keerdo ettepanekusse, siis on minu arwamine, et see praegusel ajal läbiwiidaw ei ole ja sellepärast ei saa ma temaga ühineda.

Juhataja **A. Kerem:** Sisse on tulnud § 12 kohta üks parandus rahwaesitaja Keerdo poolt, nimelt: § 12 wõtta „9" tunni asemel „11" tundi. Panen selle paranduse hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtaw enamus on wastu. Sellega on see parandus tagasi lükatud. Panen hääletamisele § 12 II lugemisel wastuwõetud kujul. (Hääletatakse.) § 12 on kommisjoni redaktsioonis nähtawa enamusega wastu wõetud. Sõna on uue paragrahwi ettepanekuks rkl. Johanson'il..

L. Johanson (sd.): Senni wastuwõetud paragrahwid on wõimaluse annud tööpäewa õige pikaks wenitada, kunni 15 tunnini. Kui nüüd täiecalised seda weel kuidagi wälja kannatada suudaksid, peaksime laste kaitseks ometi midagi ette wõtma. Sellepärast teen ettepaneku sisse wõtta uus § 12-a mis järgmiselt kõlaks: „Põllutöölistel, kes alla 16 aasta wanad, on tööpäewa pikkus jaanuaris, weebruaris, märtsis, aprillis, oktoobris, nowembris ja detsembris 6 tundi, mais, juunis, juulis, augustis ja septembris 8 tundi."

Juhataja **A. Kerem:** Lõpusõna on kommisjoni aruandjal.

Aruandja **A. Schulbach:** Ma pean weel kordama, mida ju mitu korda ütelnud, et see seadus siin ei määra kindlaks tööaja pikkust ega palgamäärasid, waid see on segakommisjoni asi, kus mõlemi poolte — tööandja ja tööliste — kokkuleppel need ära määratakse. Ma pean tähelpanu juhtima selle peale, et rahwaesitaja Johanson'i paragrahw wastu käib selle seaduse sisule. Nimelt tahab see paragrahw alaealistele määrata talwel 6 tunnilist tööpäewa, kuna § 3 ütleb, et koolicalisi wõib tööle panna ainult koolitöö waheaegadel. Talwel tehakse ju koolitööd ja siis ei wõi ka mingisugusest põllutööst alaealiste juures juttu olla. § 3 järele on koolicalised täiesti põllutööst wabastatud kooliaja kes-

tes ja mis puutub suwikuudesse, siis olen juba ette toonud need põhjused, miks suwikuudel alaealistele teatawaid töid lubada wõib. Nimelt satuksid meie wäikemajapidamised raskesse seisukorda, kui neil suwel wõimalust poleks alaealisi karjastena tarwitada. Sellepärast ei saa ma rahwaesitaja Johanson'i paragrahwiga ühineda.

Juhataja **A. Kerem:** Ma panen rahwaesitaja Johanson'i poolt ettepandud § 12-a hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu on nähtaw enamus. Sellega on § 12-a tagasi lükatud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 13. Tööaeg, mil põllutööline peale üleriiklise segakommisjoni poolt kindlaks määratud aja tööl on, loetakse ületunnitööks.

Märkus. Alaealiste põllutööliste ületunnitöö ei ole lubatud.

Juhataja **A. Kerem:** Ma panen § 13 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 13 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 14. Igasugused majapidamiseks tarwilikud sõidud, nagu linnas ja weskilkäimised, küüdikorrad, walitsuse poolt nõutud produktide wiimine, on kohustawad üleriiklise segakommisjoni poolt kindlaksmääratud alustel ja palgalepingus kindlaksmääratud tasu eest.

Juhataja **A. Kerem:** Ma panen § 14 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 14 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 15. Ületunnitöö eest maksab tööandja lisatasu. Ületunnitöö tasu wäljaarwamisel jagatakse kõik põllutöölise natuuras ja rahas teenistusaja eest saadaw palk wastawa teenistusaja normaal töötundide arwu peale ja makstakse wälja wiiekümne protsendilise lisatasuga.

Juhataja **A. Kerem:** Ma panen § 15 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 15 wastu wõetud.

L. Johanson (sd.): Täieealistel on ööwaheaeg kindlaks määratud 9 tunni peale. Et aga alaealiste ööwaheajast midagi pole räägitud, siis peaks ka minu arwates alaealiste ööwaheaeg käesolewas seaduses saama ära määratud ja sellepärast teen ettepaneku § 15-a wastu wõtta, mis järgmiselt kõlab: „Alaealistel kunni 16 aastani on öötöö õhtu kella 7 kunni hommiku kella 6-ni keelatud."

Juhataja **A. Kerem:** Rkl. herra Johanson'i poolt on ette pandud täiendaw paragrahw, mis järgmiselt kõlab: „Alaealistel kunni 16 aastani on öötöö õhtu kella 7 kunni hommiku kella 6-ni keelatud." Sõnasoowijaid selle paragrahwi kohta ei ole. Lõpusõna on kommisjoni aruandjal.

Aruandja **A. Schulbach:** Kuna alaealistel lubatud on ainult kergem töö, peaasjalikult karjahoidmine, kuna aga karja mitte pole wõimalik õhtu kella 7-mest kunni hommiku kella 6-ni kodu hoida, siis ei saa ma selle paragrahwiga kommisjoni aruandjana mitte ühineda.

Juhataja **A. Kerem:** Ma panen rkl. Johanson'i poolt tehtud täienduse hääletamisele. (Hääletatakse.) Suur enamus on wastu, sellega on see ettepanek tagasi lükatud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 16. Pühad ja pühapäewad on põllutööliste puhkepäewad. Puhkepäewade jooksul ei ole põllutööline kohustatud põllutööd tegema, kuna majapidamises tegewad töölised niisuguseid töid peawad tegema, ilma milleta majapidamises läbi ei saa, näit. karjatalitamine, misjuures sarnane tegewus seaduses kindlaks määratud tööpäewa piirides ületunnitööks ei loeta.

Selle juures peawad niisugused töölised pooled pühad tööst wabad olema.

Märkus. Põllutöölised on kohustatud kordamööda tööandjaga wastastikusel kokkuleppel pühapäewiti karjatalitajate ja hobusesöötjate aset täitma, kui wiimastel puhkepäewad on. Sarnast tööd ei loeta ületunnitööks.

P. Keerdo (is.): Teisel lugemisel ma juba tähendasin, et paragrahwi niisuguses redaktsioonis wastuwõtmine pühapäewarahu kaunis küsitawaks teeb, sest selles paragrahwis on kaunis selguseta öeldud, ilma missuguste töödeta majapidamine läbi ei saa. Ma usun, et tööandjad pühapäewal tööle sundimiseks igasuguseid põhjusi leiawad, mispärast teen ettepaneku § 16 redigeerida järgmiselt: „Püha ja puhkepäewadel ei ole põllutöölised kohustatud tegema mingisuguseid töid tööandja majapidamises.

Märkus. Majapidamises tegewad töölised wõiwad teha püha ja puhkepäewadel ainult niisuguseid töid, ilma milleta majapidamises läbi ei saa. See juures peawad need töölised pooled püha ja puhkepäewad töölt wabad olema, ja nende puhkepäewade eest, mil nad tööl olid, saama wastawa arwu wabu tööpäewi, ehk tasu ületunnitöö alusel."

Juhataja **A. Kerem:** Lõpusõna on kommisjoni aruandjal.

Aruandja **A. Schulbach:** Kuna kommisjoni redaktsioonis selgesti on ära öeldud, et pühapäewadel ainult need tööd lubatud on, ilma milleta majapidamises läbi ei saa, sellepärast waidlen mina rahwaesitaja Keerdo paranduse wastu.

Juhataja **A. Kerem:** Rkl. herra Keerdo poolt on ette pandud § 16 järgmiselt redigeerida: „Püha ja puhkepäewadel ei ole põllutöölised kohustatud tegema mingisuguseid töid tööandja majapidamises.

Märkus. Majapidamises tegewad töölised wõiwad teha püha ja puhkepäewadel ainult niisuguseid töid ilma milleta majapidamises läbi ei saa. See juures peawad need töölised pooled püha ja puhkepäewad töölt wabad olema, ja nende puhkepäewade eest, mil nad tööl olid, saama wastawa arwu wabu tööpäewi, ehk tasu ületunnitöö alusel."

Ma panen selle paranduse hääletamisele. (Hääletatakse.) Et enamus wastu on, siis on rahwaesitaja Keerdo parandus tagasi lükatud. Ma panen nüüd § 16 II lugemisel wastuwõetud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Suur enamus on poolt, sellega on § 16 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 17. Põllutööline, kelle oma majapidamine on, saab peale § 16 nimetatud puhkepäewade iga kuu kohta wähemalt ühe waba tööpäewa oma majapidamise korraldamiseks ja peale selle kaks laadapäewa aasta kohta.

Märkus. Tähendatud päewad määratakse tööandja ja töölise omawahelise kokkuleppimise teel kindlaks.

L. Johanson (sd.): § 17 wõeti töökaitse kommisjoni poolt järgmiselt wastu: „Põllutööline saab peale § 16 nimetatud puhkepäewade iga kuu kohta wähemalt ühe waba tööpäewa oma majapidamise korraldamiseks ja peale selle kaks laadapäewa aasta peale.

Märkus. Tähendatud päewad määratakse tööandja ja töölise omawahelise kokkuleppimise teel kindlaks."

Teisel lugemisel tegi rahwaesitaja Birkenberg paranduse, et wõtta sisse esimesse ritta sõnad: „kellel oma majapidamine on," ja kommisjoni aruandja ühines selle parandusega, kuna see paragrahwi ometi sisuliselt muudab ja kommisjonis arutusel ei olnud. Kommisjoni aruandjal ei olnud põhjust selle parandusega ühineda, ehk ta seda küll tegi, ja sellepärast teen mina ettepaneku § 16 nii wastu wõtta, nagu ta töökaitse kommisjoni poolt oli Riigikogule ette pandud, see tähendab, wälja jätta sõnad „kellel oma majapidamine on." On lahtine küsimus, mis „oma majapidamise" all õieti mõeldakse. On kellegil oma perekond, kellele ta näit. puid peab muretsema jne. kas siis loetakse seda ka „oma majapidamiseks" wõi mitte? Ma arwan, et „oma majapidamiseks" loetakse siin seda, kui töölisel on oma maja ehk loomad. (Naer paremal pool). Nii hakatakse seda seletama. Igatahes ei ole tarwis siin kahte korda „oma majapidamist" korrata.

Juhataja **A. Kerem:** Lõpusõna on kommisjoni aruandjal.

Aruandja **A. Schulbach:** Pean tähendama, et minu tegewuse wastu teisel lugemisel ei ole töökaitse kommisjonis keegi mingit protesti tõstnud, nii et ma usun, et töökaitse kommisjon minu ülespidamisega ühinenud on. Pean peale selle weel tõendama, et ka herra Johanson töökaitse kommisjoni liikmena mingit protesti ei ole tõstnud. Teisel lugemisel olen aga siiski wea teinud, ja kolmas lugemine on selleks, et wigu parandada. Wiga ei seisa mitte selles, mis herra Johanson ette kandis, waid wiga on sisuline. Töökaitse kommisjoni poolt wastuwõetud paragrahwi mõte oli selge, et igal kuul antakse põllutöölisele kaks päewa just oma majapidamise korraldamiseks. Kui ma nõus olin, et sõnad „kellel oma majapidamine on" juure lisataks, siis toetasin ma ainult kommisjoni poolt wastuwõetud mõtet, aga selle juures jäi tähele panemata selle paragrahwi lõpp, mis kõneleb kahe laadapäewa andmisest. Need kaks laadapäewa ei ole mõeldud mitte ainult neile põllutöölistele, kellel oma majapidamised on, waid kõik põllutöölised peawad kaks laadapäewa aastas saa-

ma. Ma toetan praegu rahwaesitaja Johanson'i ettepanekut, et selles paragrahwis sõnad „kellel oma majapidamine on" wälja jäetaks.

Juhataja **A. Kerem:** Sisse on tulnud rkl. herra Johanson'i parandus — wälja jätta sellest paragrahwist sõnad „kellel oma majapidamine on". Kommisjoni aruandja on selle parandusega ühinenud, kuid II lugemisel on Riigikogu paragrahwi herra Birkenberg'i parandusega wastu wõtnud, mispärast ma herra Johanson'i paranduse eraldi hääletamisele panen. (Hääletatakse.) Wähemus on wastu. Parandus on sellega wastu wõetud. Panen § 17 ühes parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Üksikud on wastu. Sellega on § 17 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): Maakonna segakommisjonid. § 18. Maakonna segakommisjonil on ülesandeks:

1) wälja töötada üleriiklise segakommisjoni tarwis järgnewa põllutööaasta peale põllutööliste palgaalammäärade, tööpäewa pikkuse, ületunnitöö tingimiste ja põllutööliste normaaltöö puhkepäewade tabelite, tööwiljakuse normide ja teiste töötingimiste kawad.

2) Kokku seada kawad põllutööliste olukorra parandamiseks ja kindlustamiseks.

Juhataja **A. Kerem:** Panen selle paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 18 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 19. Maakonna segakommisjoni koosolekud on korralised ja erakorralised. Korralised koosolekud peetakse iga aasta mitte hiljem, kui detsembrikuul, erakorralised aga tarwiduse järele. Koosolekud kutsub kokku kohaliku maakonnawalitsuse töö- ja hoolekandeosakonna juhataja kas enese algatusel, töö- hoolekandeministeeriumi ettepanekul ehk wähemalt 3 liikme nõudmisel.

Juhataja **A. Kerem:** Panen selle paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 19 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 20. Maakonna segakommisjonis on pooled liikmed maakonna piirkonnas elawate põllutööliste poolt, pooled liikmed maakonna piirkonnas asuwate põllumajapidamiste juhatajate poolt ühe aasta peale walitud. Segakommisjoni juhatab segakommisjoni liigete keskelt walitud juhataja.

Kommisjoni asjaajamiseks tarwisminewad kulud katab kohalik maakonnawalitsus.

Juhataja **A. Kerem:** Panen selle paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 20 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 21. Põllutööliste esitajad, arwu järele wiis, ja niisama palju asemikka walitakse maakonnawalitsuse poolt kokkukutsutawal põllutööliste maakonna koosolekul. Põllutööliste maakonna koosolekust wõtawad osa iga maakonna piirkonnas olewa walla põllutöölised oma esitajate läbi, keda walitakse kaks iga sajawiiekümne palgalise põllutöölise kohta, mitte wähem, kui kaks igast wallast. Kui wallaselawate palgaliste põllutööliste üleüldise arwu jagamisel 150 peale ülejääk üle 100 on, siis saawad walla põllutöölised nimetatud ülejäägi pealt kaks esitajat.

Juhataja **A. Kerem:** Panen selle paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 21 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 22. Walla põllutööliste esitajad ja nende asemikud walitakse kinnisel hääletamisel walla põllutööliste koosolekutel, mis maakonnawalitsuse poolt kindlaksmääratud puhkepäewal ja tunnil wallawalitsuse poolt kokku kutsutakse. Koosoleku koha ja aja peab wallawalitsus wähemalt üks nädal warem üleüldiselt teada andma, ametlikkude käskude teadaandmise korras ja sellekohase kuulutuse ülespanemise teel wallamajas.

Juhataja **A. Kerem:** Panen selle paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 22 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 23. Walla põllutööliste esitajate ja nende asemikkude walimistest wõiwad osa wõtta ainult walla piirkonnas elawad palgalised põllutöölised, kes wähemalt 20 aastat wanad. Walimistest osa wõtta ei wõi isikud, kes Riigikogu walimise, rahwahääleta-

mise ja rahwaalgatamise õiguse seaduse — § 4 ette nähtud.

Wallawalitsuse kohus on selle järele walwata, et walimisruumi ainult isikud sisse lastakse, kellel õigus walimistest osa wõtta.

Juhataja **A. Kerem:** Panen selle paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 23 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 24. Walla põllutööliste walimiskoosoleku awab wallawanem wõi tema asetäitja. Koosolek walib enesele juhataja. Koosoleku käigu ja otsuste üle peetakse protokoll, mis koosoleku lõpul ette loetakse, ning juhataja, protokollikirjutaja ja wähemalt kolme koosolija poolt alla kirjutakse. Protokollikirjutajaks wõib walida wallasekretääri. Protokoll peab maakonnawalitsusele wiibimata edasi saadetama.

Juhataja **A. Kerem:** Panen selle paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 24 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 25. Põllumajapidamiste juhatajate esitajad ja nende asemikud walitakse põllutööliste esitajatele wastawal arwul maakonnawalitsuste poolt kokkukutsutawal majapidamiste juhatajate koosolekul. Sellest koosolekust wõtawad osa kõik maakonna piirkonnas olewate põllumajapidamiste tegelikud juhatajad oma walijameeste läbi, keda walitakse korras, mis on ette nähtud selle seaduse §§ 21, 22, 23 ja 24.

Märkus. § 21 käsitamisel tuleb põllupidajate walijameeste arwu määramisel mõista „150 palgalise põllutöölise" asemel „150 põllumajapidajat."

Juhataja **A. Kerem:** Panen § 25 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 25 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 26. Segakommisjoni liikmed saawad maakonnawalitsuse poolt tasu sõidukulude katmiseks koosolekule ja tagasi sõitmise eest, niisama ka päewaraha segakommisjoni koosolekute aja eest maakonnanõukogu liigetele makstawa päewaraha ja sõidukulude suuruses.

Juhataja **A. Kerem:** Panen ettepandud paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 26 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 27. Ettewõtjad ja tööjuhatajad on kohustatud segakommisjoni liikmeid kommisjoni tegewuseks igal ajal wabastama.

Segakommisjoni liikmed töölt äraoleku aja eest tööandjalt tasu ei saa.

Juhataja **A. Kerem:** Panen § 27 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 27 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 28. Segakommisjoni liikmeid põllutöölisi töölisteesitajaid ja nende asetäitjaid — wõib enne palgalepingu tähtaja lõppu töölt lahti lasta ainult kohtu otsuse järele.

Juhataja **A. Kerem:** Panen § 28 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 28 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 29. Segakommisjon on otsuswõimuline, kui wähemalt kuus, see on, kumbaltki poolt kolm esitajat koos on.

Märkus 1. Kui ühe poole esitajaid enam on kokku tulnud, kui teise poole, siis otsustab see pool ise, kes nendest hääleõiguslikkudena segakommisjoni koosolekutest osa wõtawad.

Märkus 2. Ei ole koosolek otsuswõimuline, siis kutsutakse kokku uus koosolek, mitte warem, kui ühe, ja mitte hiljem, kui kahe nädala pärast. Ei tule ka teistkordsele koosolekule tarwiline arw liikmeid, siis otsustatakse eelmise koosoleku päewakorras olnud küsimused igasuguse kokkuseade juures, silmas pidades poolte pariteeti.

P. Keerdo (is.): Kõigi eelolewate seaduse-paragrahwide arwustamisel on tagasi lükatud kõik töölisteesitajate poolt tehtud ettepanekud, mis tahtsid selles seaduses kuidagi wiisi põllutööliste seisukorda kaitsta. Peale selle kui kõik need ettepanekud tagasi lükatud on, jääb kogu palgatingimiste reguleerimise töö segakommisjoni hooleks. Kuna need kommisjonid aga seaduses nii konstrueeritud on, et endiste kogemuste põhjal oletada wõib nende täielikku tööwõimetust, siis panen ette § 29 märkus 2 lõpul wälja jätta sõnad „silmas pidades poolte pariteeti." Kui need sõnad

alles jääwad, siis on tööandjatel wõimalik iga silmapilk segakommisjoni tööd täiesti wõimatuks teha, nagu meie seda minewal aastal nägime, kus tööandjad saboteerides segakommisjoni töö wõimatuks tegid. Siin on öeldud, et kui ka teistkordsele koosolekule tarwiline arw liikmeid ei tule, siis otsustatakse eelmise koosoleku päewakorras olnud küsimused igasuguse kokkuseade juures, silmas pidades poolte pariteeti, tähendab, kui üks pool koosolekule ei ilmu, siis ei saa kommisjon üleüldse tööd teha, seadus jääb ainult paberile ja maksma hakkab põllumeeste nii wäga soowitud waba kokkulepe.

Juhataja **A. Kerem:** Lõpusõna on kommisjoni aruandjal.

Aruandja **A. Schulbach:** Töökaitse kommisjon tahtis segakommisjonidele anda täiesti lepituskodade iseloomu, kus täitsa ühesugused pooled üksteisega kokku leppida püüawad. Rahwaesitaja Keerdo parandus annab juhuslikult suuremal arwul koosolekule ilmunud poolele ülekaalu, mis seaduse mõttega mitte kokku ei käi. Sellepärast ei saa ma rahwaesitaja Keerdo parandusega mitte ühineda.

Juhataja **A. Kerem:** Rkl. Keerdo poolt on parandus tehtud § 29 märkus 2 lõpul ära jätta sõnad „silmas pidades poolte pariteeti." Panen selle paranduse hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see parandus tagasi lükatud. Panen nüüd § 29 Riigikogu poolt teisel lugemisel wastuwõetud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 29 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 30. Segakommisjoni koosoleku üle peetakse protokoll, kuhu kõik segakommisjoni otsused üles tähendatakse. Protokoll kirjutatakse koosolijate poolt alla. Igal liikmel on õigus nõuda oma isearwamise protokolli wõtmist.

Juhataja **A. Kerem:** Panen § 30 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 30 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 31. Segakommisjon teeb oma otsused liht häälteenamusega. Langeb häälte arw pooleks, siis wõetakse mõlemad ettepanekud protokolli. Hääletamise wiisi otsustab kommisjon.

Juhataja **A. Kerem:** Panen § 31 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 31 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 32. Segakommisjon on kohustatud oma materjaalid 15. jaanuariks töö- ja hoolekandeministeeriumile ära saatma.

Juhataja **A. Kerem:** Panen § 32 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 32 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): Üleriikline segakommisjon. § 33. Üleriiklise segakommisjoni ülesandeks on:

1) Maakonna segakommisjonide poolt sisseantud materjaalide põhjal põllutööliste palga alammäära, normaal-tööpäewa-, ületunnitöö-, tööaja, tööwiljakuse normide ja teiste töötingimiste üleriikliselt ühtlustamine.

2) Põllutööliste olukorra parandamiseks ja kindlustamiseks töö-hoolekandeministeeriumi kaudu Wabariigi Walitsusele ettepanekuid teha.

Juhataja **A. Kerem:** Panen § 33 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 33 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 34. Üleriiklise segakommisjoni liikmed — kaks esitajat igast maakonnast: üks tööliste ja teine põllumajapidajate poolt, — walitakse maakonna walimiskoosolekutel maakonna segakommisjoni liikmete hulgast. Walimise kord, kui ka kord walimise koosolekul on ette nähtud käesolewa seaduse §§ 21—25.

Juhataja **A. Kerem:** Panen § 34 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 34 wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 35. Üleriiklise segakommisjoni koosoleku awab töö-hoolekandeministeeriumi esitaja.

Juhataja **A. Kerem:** Panen § 35 hääletamisele. (Hääletatakse.) § 35 on wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 36. Üleriiklise segakommisjoni koosolek on otsuswõimuline, kui wähemalt 5 esitajat kumbagilt poolt ilmunud on.

Märkus. Kui ühe poole esitajaid enam on kokku tulnud, kui teise poole, siis otsustab see pool ise, kes neist hääleõiguslistena segakommisjoni koosolekutest osa wõtawad.

Juhataja **A. Kerem**: Panen § 36 hääletamisele. (Hääletatakse.) § 36 on wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 37. Kui üleriiklise segakommisjoni koosolek otsuswõimuline ei ole, kutsutakse 2 nädala jooksul uus koosolek kokku, mis otsustab eelmise koosoleku päewakorras olnud küsimused igasuguse koosseisu juures, silmas pidades poolte pariteeti.

P. Keerdo (is.): § 29 juures esinesin ettepanekuga — sõnad: „poolte pariteeti" wälja jätta, mis läbi kukutati. Kordan seda ettepanekut selle paragrahwi juures, et wõimaldada kommisjonile tööd teha, kui üleriiklises kommisjonis saboteerimisi ette tuleb.

Juhataja **A. Kerem**: Lõpusõna on kommisjoni aruandjal.

Aruandja **A. Schulbach**: Ma ei saa rkl. Keerdo ettepanekuga ühineda.

Juhataja **A. Kerem**: Rkl. Keerdo on ettepaneku teinud § 37 lõpus ära jätta sõnad: „silmas pidades poolte pariteeti". Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Hra Keerdo ettepanek on tagasi lükatud. Panen § 37 II lugemisel wastuwõetud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) § 37 on wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 38. Üleriiklise segakommisjoni istumistest wõtawad osa tarwilisel korral riigiasutuste esitajad sõnaõigusega.

Juhataja **A. Kerem**: Panen selle paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) § 38 on wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 39. Maakonna segakommisjonide poolt wäljatöötatud põllutööliste tööaeg ja palgatingimise kawad ühes segakommisjoni protokollidega saadetakse töö- ja hoolekandeministeeriumi üleriiklise segakommisjoni koosolekutel ettekandmiseks. Üleriiklise segakommisjoni poolt ühtlustatud määrused lähewad töö- ja hoolekandeministeeriumile sunduslise määrusena wäljakuulutamiseks.

Juhataja **A. Kerem**: Panen § 39 hääletamisele. (Hääletatakse.) § 39 on wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 40. Juhtumisel, kus maakonna walimiskoosolekutel kas töölised, ehk tööandjad oma esitajad walimata jätawad, seab selle maakonna kohta sunduslikud määrused kokku üleriikline segakommisjon.

P. Keerdo (is.): II lugemisel tegin ettepaneku selle paragrahwi juure wõtta järgmine märkus: „Kui üleriiklik segakommisjon ei esita töö- ja hoolekandeministeeriumile ühtlustatud sunduslikka määrusi, siis on töö- ja hoolekandeministeerium kohustatud esitama Riigikogule segakommisjonide materjaalide alusel kokkuseatud sunduslikkude määruste eelnõu maksmapanemiseks seadusandlises korras." Kordan seda ettepanekut.

Juhataja **A. Kerem**: Lõpusõna on kommisjoni aruandjal.

Aruandja **A. Schulbach**: Materjaalide saatmises Riigikogu kantseleile ei ole olulist tähtsust. Neid wõib ka igatahes nõuda. Kuid praegune Riigikogu ei saa tulewasele Riigikogule ette kirjutada, mis tema peab tegema, ja sellepärast on see parandus mõtteta. Ma ei saa temaga ühineda.

Juhataja **A. Kerem**: Rkl. Keerdo on ettepaneku teinud selle paragrahwi juure märkus sisse wõtta: „Kui üleriiklik segakommisjon ei esita töö- ja hoolekandeministeeriumile ühtlustatud sunduslikka määrusi, siis on töö- ja hoolekandeministeerium kohustatud esitama Riigikogule segakommisjonide materjaalide alusel kokkuseatud sunduslikkude määruste eelnõu maksmapanemiseks seadusandlises korras." Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Hra Keerdo ettepanek on tagasi lükatud. Panen § 40 aruandja poolt ettekantud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) § 40 on wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 41. Üleriikline segakommisjon on kohustatud oma materjaalid 15. weebruariks töö- ja hoolekandeministeeriumile saatma.

Juhataja **A. Kerem**: Panen selle paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) § 41 on wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): Seaduse täitmise järelwalwe. § 42. Selle seaduse põhjal antawate määruste korraliku täitmise järelwalwe ja tekkinud konfliktide lahendamine, samuti ka määrusterikkujate wastutuselewõtmine rahukohtu nuhtlusseaduse § 29 põhjal allub töö- ja hoolekandeministeeriumile temale alluwate orgaanide ja ametnikkude kaudu ning maakonnawalitsuste hoolekande osakondadele.

Juhataja **A. Kerem**: Panen ettekantud osa hääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on ettekantud osa wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 43. § 42 tähendatud järelwalwe asutused peawad selle seaduse rikkumise kohta sissetulnud andmed ja kaebtused kahe nädala jooksul läbi waatama ja neile seadusliku käigu andma.

Juhataja **A. Kerem**: Panen selle paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) § 43 on wastu wõetud.

Aruandja **A. Schulbach** (loeb): § 44. Käesolewa seaduse maksmahakkamisega kaotab oma jõu seadusandliku delegatsiooni poolt 13. sept. 1919 a. wastuwõetud seadus põllutööliste tööaja ja palgaolude korraldamise üle („R. T." nr. 71 — 1919 a.)

Juhataja **A. Kerem**: Panen selle paragrahwi hääletamisele. (Hääletatakse.) § 44 on wastu wõetud.

Kodukorra § 80 põhjal panen peale kolmanda lugemise lõppu hääletamisele terwe seaduse sisu korraga.

Hääletamise motiiwide kohta on sõna rkl. hra Keerdo'l.

P. Keerdo (is.): Silmas pidades, et kõik töölisteesitajate ettepanekud, mis mingisugustki kaitset põllutöölistele oleksid annud, tagasi on lükatud, kogu palga ja tööaja reguleerimine selle seaduse järele on jäetud segakommisjonide kätte, kes oma koosseisu tõttu iseenesest täiesti tööwõimetud, edasi, et praegune ettepandud seadus on palju halwem, kui endine ja et seda seadust teatud mõttes ainult abinõuna tööliste kurnamiseks tahetakse tarwitada, siis saab E. I. S. T. P. rühm selle seaduseelnõu wastu hääletama.

Juhataja **A. Kerem**: Hääletamise motiiwide kohta on sõna rkl. hra Palwadre'l.

A. Palwadre (sd.): Selge on, et käesolew seaduseelnõu ei wasta mitte nendele soowidele, mis meie rühm tahtis läbi wiia selle seaduse arutamisel. Kõik ettepanekud, mis meie poolt on tehtud, on läbi kukkunud. Ma wõin öelda, et kõiki soowe ei ole isegi esitatud, sest wõis juba ette kindel olla, et need mitte läbi ei lähe. Siiski ei wõi meie ka seda seadust pidada meie põllutööliste seisukorra halwendamiseks. Mõned üksikud kohad, üksikud paragrahwid parandawad seda seisukorda. Wõtame näituseks § 9, mis märksa parandab abisaamise küsimust õnnetujuhtumiste korral. Samuti ei ole ka õige see arwamine, mis wahest põllumeeste keskelt kuuldawale tuleb, nagu ei oleks meil sarnast seadust üleüldse tarwis, nagu oleks põllutööliste seisukord üleüldse parem, kui seadus seda garanteerib. Tegelikult ei ole see mitte nii. Mina tean, et on olemas juhtumisi, kus kohtuteel on nõutud palga alammääre, mis segakommisjon on kindlaks määranud ja neid saab ka edaspidi õlema. Kuigi kõik sarnased asjad kohtuteni ei ulata, üks osa nendest on siiski kohtuteni ulatanud ja töölised on omale seaduslikku kaitset saanud. Teiseks pean siin toonitama, et põllutööliste tööaja ja palgaolude korraldamine on Eestis uudiseks ja alguses oli juba karta, et kõige paremini seda asja algul korraldada ei saa. Kuid temast ära ütelda siiski ei ole õige. Meie rühma äranägemise järele peaks edaspidine töölisteesitajate ülesanne olema, seda seadust parandada. Arwesse wõttes, et ka praegustel tingimistel see seadus ei halwenda põllutööliste seisukorda, waid parandab, meie rühm hääletab selle seaduse wastuwõtmise poolt.

Juhataja **A. Kerem**: Ma asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Wähemus on wastu. Sellega on see seadus wastu wõetud.

4. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku küsimus. Tänane päewakord on läbi. Kas tehakse ettepanekuid järgmise koosoleku kohta. (Hüüded: Juhatuse hooleks!) On ettepanek tehtud juhatuse hooleks jätta. Wastu ei räägita, siis ma loen, et see ettepanek on wastu wõetud. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 7.15 min. õht.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **A. Kerem.**

Abisekretäär **J. Bergman.**